

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Alexandra SARCINSCHI

**ABORDĂRI TEORETICE ȘI PRACTICE
ASUPRA OBȚINERII SPRIJINULUI
POPULAȚIEI ÎN TEATRELE DE OPERAȚII
- studiu de cercetare științifică -**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SARCINSCHI, ALEXANDRA

Abordări teoretice și practice asupra obținerii sprijinului
populației locale în teatrele de operații : studiu de cercetare științifică /
Alexandra Sarcinschi. - București : Editura Universității Naționale de
Apărare "Carol I", 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-660-222-8

355

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

ISBN 978-606-660-222-8

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul 1. Între polemologie, sociologie, psihologie și antropologie.....	6
Capitolul 2. Operațiile de pace, stabilizare și contrainsurgență: de la teorie la practică.....	13
Capitolul 3. Forțe de pace – populație locală – forțe inamice...	30
Concluzii	40
Bibliografie selectivă	42

THEORETICAL AND PRACTICAL APPROACHES ON ACHIEVING POPULAR SUPPORT IN THEATERS OF OPERATIONS

Introduction • Chapter 1. Theoretical framework: between Polemology, Sociology, Psychology and Anthropology • **Chapter 2.** Peace, stability and counterinsurgency operations: from theory to practice • **Chapter 3.** Peace forces – local population – enemy forces • **Conclusions • Bibliography**

The issue of achieving popular support in theaters of operations is not a new concern, it existed since the beginning of the 20th Century. In fact, this phrase translates into the desire to strengthen stability and therefore security in the areas affected by conflict. Following the thread of conceptual developments arising here, specifically by entering into the analysis the definition of the conflict - as an open opposition between different categories of stakeholders that affects the social interaction - this research paper focuses on areas other than the military, namely Sociology, Psychology and Anthropology.

INTRODUCERE

Problematika obținerii sprijinului populației în teatrele de operații nu constituie o preocupare nouă, ea existând încă de la începutul secolului al XX-lea. În fapt, sintagma aceasta se traduce prin dorința de consolidare a stabilității și, implicit, securității zonelor afectate de conflict în condițiile cooperării cu forțele dislocate în teatre. Urmând firul dezvoltărilor conceptuale ce decurg de aici, mai precis, introducând în analiză definiția conflictului ca opoziție deschisă între diverse categorii de actori sociali cu efecte asupra interacțiunii sociale, tema studiului de față ne îndreaptă atenția și către alte domenii în afara celor strict militare, anume sociologie, psihologie și antropologie.

Ipoteza de la care pornește prezenta analiză este aceea că obținerea sprijinului populației în teatrele de operații constituie o sarcină deosebit de dificilă, poate chiar imposibilă în condițiile în care respectiva populație este supusă unor mesaje contradictorii din partea forțelor de pace și a celor agresoare, iar apartenența sa etnică, religioasă și culturală o plasează cu preponderență în spațiul modificat inițial de forțele inamice.

În acest context, studiul de față nu se dorește a fi o trecere în revistă a operațiilor de pace sau de stabilizare în care relațiile publice, relațiile civile, cooperarea civili-militari, operațiile informaționale sau cele psihologice își dau concursul pentru a câștiga încrederea populației locale, ci o analiză a posibilității reale a acestora de a atinge un grad de eficiență de 100%. Astfel, lucrarea va debuta cu o evaluare a cadrului teoretic și istoric ce plasează problematica obținerii sprijinului populației în teatrele de operații la intersecția dintre polemologie, sociologie, psihologie și antropologie, va continua cu o analiză critică a operațiilor de pace și va consolida, prin aserțiuni teoretice, corelația dintre sfera militară și cea socio-umană a problematicii analizate.

Capitolul 1. CADRU TEORETIC: ÎNTRE POLEMLOGIE, SOCIOLOGIE, PSIHLOGIE ȘI ANTROPOLOGIE

Războiul constituie o formă de interacțiune nu doar între părți (în)armate, războiul este o formă de interacțiune în primul rând socială între două sau mai multe comunități ce se manifestă sub forma unui conflict violent, adesea armat și circumscris unor norme strict stabilite¹.

Urcând din punct de vedere conceptual un nivel putem utiliza aceleași asumptii și referitor la conflict, în sensul său general. Conform definiției uzitate de științele sociale, conflictul reprezintă o opoziție deschisă, o luptă între indivizi, grupuri, clase sociale, comunități, state cu interese divergente sau incompatibile de diverse naturi (politice, economice, etnice, religioase etc.) ale cărei efecte asupra interacțiunii sociale sunt disruptive și distrugătoare². Și în această definiție apar din nou două cuvinte-cheie *interacțiune socială* și *comunitate*.

Interacțiunea socială presupune existența unei interferențe între acțiunile inițiate de indivizii umani, grupuri sau colectivități, prin care aceștia/acestea se influențează reciproc sub trei posibile forme: cooperare, opoziție (competiție sau conflict) și acomodare.

Se observă că atât războiul, cât și conflictul includ populația civilă ce reprezintă pentru părți o componentă esențială a mizei, dar și o victimă a acestora. În cazul unui conflict armat, ca formă de opoziție, populația aflată în teatrul de operații poate fi supusă unui proces de acomodare,

¹ Alfred BULAI, „Război” în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 487-488.

² Elena ZAMFIR, „Conflict”, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 128-129.

însemnând ajustarea acțiunilor și interacțiunilor dintre aceasta și una dintre părțile conflictului în vederea creșterii gradului de compatibilitate dintre ele³.

Populația locală este afectată de conflict nu doar din punct de vedere fizic, ci mai ales psihologic, conflictul inducând teamă, disperare, înstrăinare, distrugând ordinea socială, înțelegând din punct de vedere instituțional, dar și sisteme sociale precum familia și comunitatea. Așadar, problematica obținerii sprijinului populației locale în teatrele de operații nu este una simplă, o serie largă de aspecte fiind necesar a fi lămurite: de la problemele de legitimitate a intervenției la cele de reprezentare psihosocială a trupelor și relații interumane.

Sfârșitul de secol al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea sunt marcați, din punct de vedere al strategiei militare, de abordarea promovată de generalul francez Louis-Hubert Gonzalve Lyautey⁴ care, într-un articol ce a devenit reper pentru studiul strategiei militare, „Du rôle colonial de l'Armée”⁵, corelează cuceririi coloniale un rol economic, încercând să aducă împreună interesul economic al operațiilor militare coloniale cu interesul și obiceiurile de aceeași natură ale populației din spațiul colonizat. Conform cronicilor vremii și scrierilor lui Lyautey⁶, abordarea sa idealistă, ce a fost aplicată în Maroc, nu s-a bucurat de succes: nici punctele organizate de militarii francezi ca zone comerciale pentru marocani, nici medicii militari care ofereau consultații

³ A se vedea definiția interacțiunii sociale din *Dicționar de sociologie*, C. ZAMFIR și L. VLĂSCLEANU (coord.), Ed. Babel, 1998, p. 305.

⁴ Peter PARET, *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*, Princeton University Press, New Jersey, 1986, pp.376-407.

⁵ Pentru varianta originală a acestei lucrări, a se vedea URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5700991m> (Colonel H. LYAUTEY, „Du rôle colonial de l'Armée”, în *Questions du temps présent*, Armand Colin & Cie, Paris, 1900).

⁶ Hubert LYAUTEY, *Vers le Maroc*, Paris, 1937 apud Peter PARET, *op. cit.*, 1986, p. 391-392.

populației locale nu au ajutat la dizolvarea grupărilor dizidente, ci, dimpotrivă, s-a ajuns în situația boicotării de către marocani a măsurilor considerate de Lyautey ca fiind constructive.

Peste aproape jumătate de secol, această abordare este folosită din nou în așa-numita criză malayană (1948-1960), unde trupele britanice au oferit ajutor medical și hrană localnicilor⁷, dar și în Vietnam, unde trupele americane și oficialii sud-vietnamezi au conceput programe și strategii destinate câștigării sprijinului populației și contracarării insurgenței Viet Cong-ului⁸. Denumită „câștigarea inimilor și minților” (*win hearts and minds*), abordarea a fost folosită în teatrele de operații din Irak și Afganistan, scopul fiind acela de a furniza încredere în trupe și securitate populației locale concomitent cu înfrângerea forțelor insurgente.

În anul 2006, generalul Rupert Smith afirma, făcând referire la sfera contrainsurgenței, că ideea de război în mijlocul populației implică modificarea intențiilor, surprinderea voinței oponentului și a oamenilor în mijlocul cărora se desfășoară operația pentru a câștiga bătălia voințelor. În acest context, afirmă generalul Smith, forța militară nu mai este folosită pentru a rezolva disputele politice, ci pentru a crea condițiile necesare realizării obiectivului strategic, anume „câștigarea inimilor și minților oamenilor”⁹. Patru ani mai târziu, generalul David A. Petraeus, comandantul ISAF/USFOR-A, face publică (doar o parte a documentului este neclasificată) revizuirea „Ghidului de orientare a contrainsurgenței” (*Counterinsurgency*

⁷ Australian War Memorial, *Malayan Emergency, 1950–60*, URL: <https://www.awm.gov.au/atwar/malayan-emergency/>, accesat la 07.04.2015.

⁸ Jeremy Patrick WHITE, *Civil Affairs in Vietnam*, Center for Strategic and International Studies, f.a., URL: http://csis.org/files/media/isis/pubs/090130_vietnam_study.pdf, accesat la 07.04.2015.

⁹ „Interview with General Sir Rupert Smith”, în *International Review of the Red Cross*, vol. 8, no. 864/2006, pp. 719 apud Jamie A. WILLIAMSON, „Using Humanitarian Aid to Win Hearts and Minds: A Costly Failure?”, în *International Review of the Red Cross*, vol. 93, no. 884/2011, p. 1039.

Guidance) construită pe 24 de indicații cu rol de orientare în planificarea și desfășurarea operațiilor de contrainsurgență: asigurarea securității și deservirea populației (oamenii constituie centrul de gravitate), trai printre oameni, sprijinirea confruntării cu cultura impunității, sprijinirea afganilor în construirea unei guvernări sustenabile, urmărirea fără îndurare a inamicului, luptă puternică și cu disciplină, identificarea oficialilor corupți, menținerea obiectivelor securizate, urmărirea soluțiilor de durată, raportarea la bani ca la muniție (în mâini nepotrivite, pot produce pagube serioase), tratarea cu respect a populației afgane și a proprietății acestora, cultivarea relațiilor cu cei din jur și nu numai, patrulare cu angajarea populației locale, acțiune în echipă cu partenerii afgani, parteneriat cu Forțele Afgane de Securitate Națională, promovarea reintegrării la nivel local, promovarea adevărului, luptă agresivă în războiul informațional, gestionarea așteptărilor, păstrarea valorilor, menținerea continuității în tranziția unităților, împuternicirea subordonaților, câștigarea bătăliei de inteligență, exercitarea inițiativei¹⁰.

Ghidul formulat de generalul american face referire, de fapt, la interacțiunea cu teatrul de operații privit nu doar din perspectivă geografică, ci, mai ales, din perspectivă umană. Astfel, sunt promovate acțiuni și activități precum sporirea încrederii populației locale în angajamentul militarilor de a-i proteja, analiza noilor inițiative și operații în colaborare cu partenerii și specialiștii locali, dezvoltarea relațiilor cu localnicii în scopul cunoașterii dinamicii sociale, conștientizarea situației prin interacțiune față-în-față, respectarea partenerilor afgani și oferirea unui real model de comportament etc.

Prevederile documentului menționat, precum și acțiunile

¹⁰ NATO/ISAF, *COMISAF's Counterinsurgency Guidance*, 1 August 2010, URL: <http://www.rs.nato.int/images/stories/File/COMISAF-Guidance/COIN%20Guidance%2001%20Aug%202010.pdf>, accesat la 09.01.2015.

și activitățile corelate sunt circumscrise ideii de cunoaștere și înțelegere de către militari a populației și culturii locale. În acest sens, în anul 2006, oficialii americani, dezvoltând propunerile realizate de Montgomery McFate și Andrea Jackson într-un articol publicat anterior (*O soluție organizațională pentru nevoile de cunoaștere culturală ale Departamentului pentru Apărare*¹¹), au aprobat finanțarea a cinci echipe-test denumite „echipe pentru teren uman” (HTT – *Human Terrain Team*), formate din specialiști în antropologie, sociologie, științe politice, lingvistică etc., al căror scop era de a furniza comandanților militari descrierea cu acuratețe a populației locale.

Experții în domeniu¹² au identificat trei niveluri de cunoaștere culturală ce, deși nu răspund exigențelor științifice de descriere, explicare și predicție, oferă, totuși, informații despre populația din teatre:

1. Cunoaștere culturală – primul nivel și cel mai ușor de furnizat, necesar la nivel tactic, ce presupune informații generale despre limbă, religie și norme locale.

2. Înțelegere culturală – doar un număr redus de comandanți au declarat că au ajuns la acest nivel cu ajutorul HTT-urilor; presupune explicarea comportamentului prin percepții, mentalități, atitudini și obiceiuri.

3. Intelligence cultural – înțelegerea efectelor comportamentelor identificate în etapa anterioară, ceea ce ajută

¹¹ Montgomery McFATE, Andrea JACKSON, „An Organizational Solution for DOD's Cultural Knowledge Needs”, în *Military Review*, July-August 2005, URL: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/mcfate2.pdf>, accesat la 09.01.2015.

¹² Arthur SPEYER, Job HENNING, „MCIA's Cultural Intelligence Methodology and Lessons Learned”, în *Socio-Cultural Perspectives: A New Intelligence Paradigm*, Virginia, 2006, apud Christopher J. LAMB, James Douglas ORTON, Michael C. DAVIES, Theodore T. PIKULSKY, „The Way Ahead for Human Terrain Teams”, în *Joint Force Quarterly*, Issue 70, 3rd Quarter 2013, p.26.

procesul decizional în teatrele de operații.¹³

Programul nu a furnizat rezultatele așteptate, a fost contestat de specialiștii în antropologie și, în același timp, a ridicat suspiciuni, dovedite, în ceea ce privește fraudă și hărțuirea sexuală și rasială, astfel că în toamna anului 2014 a fost închis¹⁴. Una dintre cele mai critice evaluări ale sistemului și activităților HTT a fost realizată de Asociația Antropologilor Americani (AAA) și Comunitățile Americane de Securitate și Intelligence (CEAUSSIC), al căror raport comun a sintetizat că această activitate nu reprezintă o exercitare legitimă a profesiei de antropolog, investigația etnografică fiind determinată de misiunile militare: nu poate fi evaluată din exterior, datele sunt culese în contextul unui război, este integrată în contrainsurgență, iar mediul înconjurător are potențial coercitiv.¹⁵

Inițiativa americană nu a pornit totuși de la premise eronate, în evaluarea populației din teatrele de operații și în identificarea abordărilor practice în vederea obținerii sprijinului acesteia fiind necesară utilizarea unor instrumente ce transcend sfera intelligence-ului militar, avându-și originea în psihologie, sociologie și antropologie. Mai mult, în cadrul categoriilor operațiilor militare de intelligence definite prin documentul american *Joint Publication 2-0* (planificare și conducere, culegerea de date, procesare și exploatare, analiză și producere,

¹³ Christopher J. LAMB, James Douglas ORTON, Michael C. DAVIES, Theodore T. PIKULSKY, *op. cit.*, 2013, p.26.

¹⁴ Tom Vanden BROOK, „Army Kills Controversial Social Science Program”, în *USA Today*, 29 June 2015, URL: <http://www.usatoday.com/story/news/nation/2015/06/29/human-terrain-system-afghanistan/29476409/>, accesat la 21.04.2015.

¹⁵ American Anthropological Association Commission on the Engagement of Anthropology with the US Security and Intelligence Communities (CEAUSSIC), *Final Report on The Army's Human Terrain System Proof of Concept Program*, 2009, p. 3.

diseminare și integrare, evaluare și feedback)¹⁶, aceste instrumente își găsesc locul în special în zona de culegere, procesare, analiză și feedback. Astfel, acțiunile anterioare operațiilor de pace, stabilizare, contrainsurgență ar putea beneficia de pe urma aplicării unor metode, tehnici și instrumente precum observația participativă sau neparticipativă, ancheta sociologică prin chestionar sau interviu, anamneză, analiza documentelor sociale etc. Datele și informațiile rezultate de aici ar putea servi nu doar nivelului strategic de intelligence, ci și celor operativ și tactic. La nivel strategic, intelligence-ul evaluează intențiile actorilor statali străini, dar și ale celor non-statali, analizând în același timp și domeniile militar, economic, politic, social în corelație cu geografia și demografia spațiului respectiv.

Într-adevăr, este dificilă integrarea în sfera militară a metodelor, tehnicilor și instrumentelor de culegere și prelucrare a datelor specifice științelor sociale, însă nu imposibil. Ceea ce este însă deosebit de greu de realizat este obținerea sprijinului populației locale în teatrele de operații dintr-o serie de motive ce țin în principal de psihologia socială ce vor fi dezvoltate în cele ce urmează. Astfel, următoarele două capitole vor fi dedicate atât înțelegerii problematicei operațiilor de pace, stabilizare, contrainsurgență (cel de-al doilea capitol), cât și expunerii motivelor pentru care consider că obținerea sprijinului populației locale în contextul derulării unor astfel de operații reprezintă o sarcină, dacă nu imposibilă, foarte dificilă.

¹⁶ US Joint Chiefs of Staff, *Joint Publication 2-0. Joint Intelligence*, 2013, URL: http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp2_0.pdf, accesat la 22.04.2015.

Capitolul 2.

OPERAȚIILE DE PACE, STABILIZARE, CONTRAINSURGENȚĂ: DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

Operațiile de pace, stabilizare, contrainsurgență constituie în prezent unul dintre instrumentele de sprijin pentru țările ce parcurg drumul de la conflict la pace. Acest termen este folosit de Organizația Națiunilor Unite, dar este utilizat atât de Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, cât și de Uniunea Europeană. O astfel de operație include personal militar, polițienesc și civil având drept scop furnizarea de securitate în zonele afectate de conflict.

La nivelul UE, este promovată integrarea ca modalitate de sprijin pentru pace, prosperitate și reducerea numărului conflictelor din lume. Tratatul UE amendat la Lisabona stipulează că Uniunea susține pacea, valorile sale și bunăstarea oamenilor și are drept scop promovarea păcii, prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale¹⁷. UE se orientează către dezvoltarea componentei civile a managementului crizelor în patru domenii cheie - poliție, consolidarea statului de drept, consolidarea administrației civile și protecție civilă – ale căror capacități specifice pot fi utilizate în misiuni autonome ale UE sau în operații sub egida ONU sau OSCE¹⁸. Aceste scopuri sunt realizate prin intermediul prevenirii conflictelor, construirii păcii și medierii.

¹⁷ *Tratatul privind Uniunea Europeană (versiunea consolidată)*, 2012, URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=RO>, accesat la 25.04.2015.

¹⁸ European Union, *European security and defence policy: the civilian aspects of crisis management*, 2009, URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090702%20Civilian%20aspects%20of%20crisis%20management%20-%20version%203_EN.pdf, accesat la 25.04.2015.

Abordarea UE asupra problematicii realizării și consolidării păcii și securității este departe de a fi la fel de structurată ca cea a NATO și, în special, a ONU. În acest sens, specialiștii *Directoratului general pentru politicile externe ale Uniunii* au concluzionat în urma unei atente analize a sistemului european că este vitală elaborarea unei strategii europene destinate construirii păcii, iar în absența unui asemenea document, rolul UE în această dimensiune a relațiilor internaționale este ambiguu¹⁹.

La nivelul NATO, acest tip de operații sunt circumscrise categoriei mai cuprinzătoare de operații non-Articol 5, anume operații de răspuns la criză sau operații în sprijinul păcii, ce include prevenirea conflictului, menținerea păcii, restabilirea păcii, construcția păcii, impunerea păcii și operațiile umanitare. Aceste operații multifuncționale sunt conduse în sprijinul unui mandat ONU sau OSCE sau la solicitarea unui guvern suveran și implică forțe militare, agenții diplomatice și umanitare²⁰. În acord cu tipul misiunilor NATO²¹, prevenirea conflictelor se desfășoară sub egida Cartei ONU, capitolul VI și include de la inițiative diplomatice la desfășurarea preventivă de forțe pentru a preveni escaladarea disputelor în conflicte armate, inclusiv misiuni de constatare, consultări, avertismente, inspecții și monitorizare. Menținerea păcii se referă la operații sub egida aceluiași capitol VI al Cartei ONU, conduse cu consensul părților conflictului cu scopul monitorizării și facilitării implementării unui acord de pace. Restabilirea păcii acoperă

¹⁹ European Union - Directorate-general for external policies of the Union, *Standard briefing towards an EU peacebuilding strategy? EU civilian coordination in peacebuilding and the effects of the Lisbon Treaty*, 2010, URL: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260410peacebuildingstrategy/_sede260410peacebuildingstrategy_en.pdf, accesat la 25.04.2015.

²⁰ NATO, *Topic: Crisis management*, URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49193.htm, accesat la 26.04.2015.

²¹ *Idem*.

activități diplomatice conduse după începerea unui conflict cu scopul de a realiza un armistițiu sau impunerea rapidă a păcii prin activități a căror gamă variază de la bunele oficii, mediere, conciliere la presiuni diplomatice, izolare sau sancțiuni. Construirea păcii se referă la acele acțiuni care sprijină măsurile și structurile politice, economice, sociale și militare menite consolidării aranjamentelor politice cu scopul de a corecta cauzele unui conflict. Impunerea păcii se desfășoară sub egida Cartei ONU – capitolul VI, au o natură coercitivă, sunt conduse cu acordul tuturor părților, iar scopul lor este de a menține sau restabili pacea sau de a impune termenii specificați în mandat. Operațiile umanitare au ca obiectiv alinarea suferinței umane și pot preceda sau acompania activități de aceeași natură ale unor organizații civile dedicate.²²

În *Doctrina întrunită aliată* (AJP-01(D)/2010), este realizată o prezentare a tipurilor de operații NATO în funcție de scopul acestora și de greutatea efortului militar asociat:

- operații de luptă, cu componentă militară dominantă, destinate neutralizării amenințărilor majore;

- operații de securitate ce fac tranziția de la cele de luptă la operațiile de stabilizare multi-agenții al căror scop constă în restabilirea securității, stabilității și prosperității;

- operații de sprijin al păcii ce urmează unui acord de încetare a focului, iar folosirea forței de către forțele de pace este redusă la autoapărare;

- alte activități: reforma sectorului de securitate, consolidarea capacității naționale/regionale, guvernare interimară, refacerea serviciilor de bază, cooperare militară.²³

Așadar, în acest domeniu, terminologia este vastă, operându-se cu termeni de la operațiile de pace la cele de

²² *Idem*.

²³ NATO, *AJP-01(D) – Allied Joint Doctrine*, December 2010, URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33694/AJP01D.pdf, accesat la 26.04.2015.

stabilizare sau de reconstrucție²⁴. De exemplu, în faza de pace sau de prevenire a conflictului, predomină relațiile politice și diplomatice, dar și ajutorul pentru dezvoltare. În faza de escaladare a conflictului, pot fi desfășurate atât operații militare preventive sau polițienești, cât și activități de mediere. În etapa de management al crizei sau conflictului, pot fi desfășurate: ajutorul umanitar, desfășurare de forțe militare sau de poliție și mediere. În faza post-conflict, gama de operații ce pot fi desfășurate este cu mult mai bogată decât în etapele anterioare: ajutor umanitar; reforma sectorului de securitate; dezarmare, demobilizare și reintegrare; stat de drept, reconstrucție, reforma administrației publice, stabilizare politică, probleme de gen și drepturi ale omului; protecție civilă; reabilitarea infrastructurii. Urmează faza post-conflict și prevenire a reizbucnirii conflictului în care preponderente sunt ajutorul umanitar, reconcilierea și democratizarea²⁵.

Pe lângă toți acești termeni circumscriși ideii de gestionare a crizelor și consolidare a păcii și securității, în sfera

²⁴ Aceste aspecte au fost dezvoltate pe larg în urmă cu șapte ani în lucrarea *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008 (autor: Alexandra Sarcinschi). Consider că este necesară o reevaluare și aducere la zi a acestei problematice în conformitate cu transformările din ultimii cinci ani la care au fost supuse caracteristicile mediului internațional de securitate, dar și formele de răspuns la acestea. Mai mult, este necesară lămurirea unor aspecte terminologice referitoare la distincția „stabilitate” (însușire a unui sistem de a fi stabil, trainic, durabil) – „stabilizare” (acțiunea de a stabili), semnificația acestor termeni determinându-ne să optăm în prezent pentru varianta „operații de stabilizare” ca traducere a sintagmei „stability operations”.

²⁵ European Union - Directorate-general for external policies of the Union, *Standard briefing towards an EU peacebuilding strategy? EU civilian coordination in peacebuilding and the effects of the Lisbon Treaty*, 2010, URL: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260410peacebuildingstrategy_/sede260410peacebuildingstrategy_en.pdf, accesat la 25.04.2015.

terminologiei la care facem trimitere în acest studiu, apare și sintagma *construire strategică a păcii (strategic peacebuilding)* ce se desfășoară la toate nivelurile societății pentru a stabili și susține relațiile dintre oameni atât la nivel local, cât și global. La nivel strategic, construirea păcii vizează toate nivelurile societății, astfel încât să poată fi stabilite și susținute relații între indivizii umani, indiferent că este vorba despre planul local sau cel global, mai precis, stabilind legături între comunități, grupuri religioase sau organizații de bază și decidenții politici sau așa-numiții brokeri de putere, precum guvernele, ONU, corporații, bănci etc.²⁶ Este important de subliniat că scopul principal al construirii strategice a păcii nu este de a rezolva conflictele, ci de a construi societăți, instituții, politici și relații care pot susține pacea și justiția²⁷. De asemenea, construirea strategică a păcii are în vedere traversarea frontierelor etnice, religioase, rasiale și de clasă, precum și reducerea și eliminarea inegalităților sociale, dar și transformarea condițiilor structurale care generează conflicte distructive.

În ceea ce privește operațiile de stabilizare, acestea reprezintă un concept prezent preponderent în literatura americană de specialitate, parte a efortului de pace în zonele afectate de conflict sau război. Directiva din 28 noiembrie 2005 a Departamentului American pentru Apărare definește acest tip de operații drept „misiunea centrală”²⁸ a SUA și marchează o schimbare majoră în operațiile de pace și cele relaționate. Patru ani mai târziu, reactualizarea acestei directive definește în continuare operațiile de stabilizare drept termen general

²⁶ KROC Institute for International Peace Studies, *What Is Strategic Peacebuilding?*, f.a., URL: <http://kroc.nd.edu/about-us/what-peace-studies/what-strategic-peacebuilding>, accesat la 25.04.2015.

²⁷ *Idem*.

²⁸ Department of Defence, *Directive on Military Support for Stability, Security, Transition, and Reconstruction (SSTR) Operations No. 3000.05*, Nov. 28, 2005, <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/300005p.pdf>, Art.4, Paragraful 4.1., p. 2.

cuprinzând diverse misiuni militare, sarcini și activități desfășurate în afara Statelor Unite, în coordonare cu alte instrumente ale puterii naționale pentru a menține sau restabili un mediu sigur, pentru a furniza servicii guvernamentale de bază, a reconstrui infrastructura de urgență și a furniza ajutor umanitar²⁹. Este furnizat, astfel, un concept cuprinzător, ce include instrumente variate.

În fapt, operațiile de stabilizare se referă la folosirea puterii militare pentru a influența mediul politic și civil, a facilita diplomația și a întrerupe activitățile ilegale. Scopul lor este complex: pe de o parte, de a stopa și zădărnici agresiunile, iar pe de altă parte, de a consolida parteneriatul cu aliații, guvernele și agențiile prietene, de a încuraja un guvern legitim slab sau nesigur, de a stabili o zonă în criză, de a menține sau restabili ordinea, de a impune acorduri sau politici.

În cursul ostilităților, aceste operații previn extinderea conflictului, asistă și încurajează partenerii implicați. Ele permit forțelor să securizeze elementele de sprijin în zonele instabile și să prevină interferența populației civile cu operațiile militare în desfășurare. În același timp, operațiile de stabilizare pot necesita și ele acțiuni ofensive și defensive prin care să fie distruse forțele care se opun încercărilor de stabilizare. Astfel, misiunile de stabilizare pot completa și întări ofensiva, defensivă și sprijinul sau pot constitui ele însele efortul principal. Ele pot avea loc înainte, în cursul și după operațiile de ofensivă, defensivă și sprijin.

Operațiile de stabilizare de bază sunt operații de pace, combatere a terorismului, luptă împotriva traficului de droguri, evacuare a necombatanților, control al armamentelor, asistență a națiunii, sprijin pentru insurgență, sprijin pentru

²⁹ US Department of Defense, *Department of Defense Instruction NUMBER 3000.05*, September 16, 2009, URL: <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/300005p.pdf>, accesat la 26.04.2015.

contrainsurgență, desfășurare de forțe pentru descurajare etc.³⁰.

De la sfârșitul Războiului Rece, armata SUA a fost adesea implicată în operații de stabilizare sau de reconstrucție, ce au depășit operațiile militare tradiționale în costuri umane și financiare³¹. În anul 2005, o directivă prezidențială a cerut Departamentului pentru Apărare să integreze activitățile de stabilizare în planurile militare generale, fiind astfel elaborată Directiva Departamentului pentru Apărare menționată. Ulterior, operațiile de stabilizare au devenit misiunile operaționale principale ale Forțelor Armate Americane: Balcani, Haiti, Somalia, Orientul Mijlociu, Afganistan etc. A fost dezvoltată și componenta de asistență umanitară și ajutor la dezastre: Pakistan, Indonezia, Filipine și chiar SUA.

În ansamblu, imperativul strategic mai cuprinzător ce corespunde acestui tip de operații accentuează activitățile prin care populația din zona de operații ar putea avea beneficii, în detrimentul acțiunilor directe tradiționale asupra forțelor inamice. Schimbarea conceptuală de la „centrat pe inamic” la „centrat pe populație” este reflectată în elementele principale ale operațiilor de stabilizare.

Forța multinațională sau unitățile militare participă la executarea acestor operații în conformitate cu legislația internațională referitoare la folosirea forțelor armate, cu obligațiile asumate de statul respectiv pentru realizarea securității și stabilității internaționale și cu actele normative interne. În astfel de acțiuni, forța militară potențează instrumentele puterii internaționale care a fost abilitată să gestioneze o criză, într-o anumită zonă³².

³⁰ Conform glosarului de termeni al bazei de date Global Security, <http://www.globalsecurity.org/military/ops/saso.htm>.

³¹ Secretary of Defense, *Report to the Congress on the Implementation of the DoD Directive 3000.05 Military Support for Stability, Security, Transition and Reconstruction (SSTR) Operations*, April 1, 2007, p. 5.

³² Grigore ALEXANDRESCU și Cristian BĂHNĂREANU, *Operații militare expediționare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2007, pp. 28-30.

Cu toate acestea, inițial, intervențiile militare în scopuri umanitare au fost considerate „aberații” în sfera relațiilor internaționale, însă, treptat, au devenit un punct important pe agendele de politică externă ale marilor puteri³³.

Operațiile de stabilizare trebuie să respecte o serie de principii: obiective clar definite și realizabile, perseverență în realizarea scopurilor strategice, unitate de efort, securitate (nu se va permite niciodată forțelor ostile să câștige un avantaj neașteptat), aplicarea prudentă a forței militare potrivite și legitimitate³⁴. Dintre acestea, legitimitatea reprezintă principala problemă în dezbaterile relațiilor dintre operațiile de stabilizare și realizarea securității, fiind vorba despre promovarea acceptării voluntare de către populație a dreptului de guvernare a guvernului sau a unui grup sau agenție decidentă.

Criticii relației de interdependență dintre acestea pornesc de la premisa că sistemul internațional modern este bazat pe ideea că statele suverane au dreptul de neintervenție externă nedorită în afacerile lor interne. Totuși, oponenții lor consideră că elementul de bază al unei lumi juste și sigure este respectarea drepturilor omului, nu ale statului, restrângând astfel sfera de aplicare a suveranității.

Suveranitatea reprezintă, de fapt, identitatea legală a statului în sistemul internațional. Prin acest concept sunt furnizate ordine, stabilitate și predictabilitate relațiilor internaționale, statele suverane fiind privite ca egale, indiferent de nivelurile lor de dezvoltare. Principiul egalității suverane a statelor este stipulat în Articolul 2.1 al Cartei ONU: „Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a

³³ Taylor S. SEYBOLT, *Humanitarian Military Intervention: the Conditions for Success and Failure*, Oxford University Press, 2007, p. 1.

³⁴ Joint Chiefs of Staff, *Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations*, Joint Warfare Center, Washington D.C., June 1997, pp. 1-10.

tuturor Membrilor ei”³⁵. În general, autoritatea statului nu este absolută, ci constrânsă și reglementată la nivel intern prin prevederile constituționale. O condiție a suveranității unui stat este obligația de a respecta suveranitatea celorlalte state, după cum prevede Articolul 2.7 al Cartei ONU: „Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va autoriza Națiunile Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial competenței interne a unui Stat și nici nu va obliga pe Membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în Capitolul VII”³⁶. Un stat suveran este împuternicit în legislația internațională să-și exercite exclusiv și total jurisdicția în interiorul granițelor sale. Alte state au obligația de a nu interveni în problemele interne ale statelor suverane. Dacă această obligație este violată, statul victimă are dreptul de a-și apăra integritatea teritorială și independența politică.

Totuși, încă din anul 1994 a fost propus conceptul de *responsabilitate suverană de a proteja civilii*, însă doar în contextul problemelor ecologice și al dezastrelor naturale, în cadrul Strategiei Yokohama și Planului de Acțiune pentru o lume mai sigură. Strategia stipulează că „fiecare stat are responsabilitatea suverană de a-și proteja cetățenii în fața dezastrelor naturale”³⁷.

Mai târziu, în anul 2001, Comisia Internațională pentru Intervenție și Suveranitate Statală lansează proiectul *Responsabilitatea de a proteja*, finalizat în decembrie, prin

³⁵ Carta Națiunilor Unite, http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ UN, *Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer World*, May 1994, Art. 7, Paragraful A, http://www.unisdr.org/eng/about_isdr/bd-yokohama-strat-eng.htm.

Raportul cu același titlu.³⁸ Documentul arată că orice abordare referitoare la intervențiile prin care se dorește protejarea oamenilor trebuie să întrunească cel puțin patru obiective de bază:

- stabilirea unor reguli, proceduri și criterii clare pentru a determina dacă, când și cum se va interveni;
- stabilirea legitimității intervenției militare, atunci când aceasta este necesară și după ce toate celelalte abordări au eșuat;
- asigurarea că intervenția militară, atunci când este necesară, urmărește doar scopurile propuse, este eficientă și au fost luate măsurile necesare pentru a reduce costurile umane și cele instituționale;
- sprijinirea eliminării cauzelor conflictului, în timp ce sunt îmbunătățite condițiile pentru o pace durabilă.

În anul 2004, ca urmare a concluziilor Summitului Mileniului (6-8 septembrie 2000), Adunarea Generală a ONU a adoptat Raportul A/59/565, ce analizează schimbările intervenite în mediul internațional de securitate de la înființarea organizației. Una dintre concluziile documentului se referă la faptul că instituțiile de securitate colectivă s-au dovedit ineficiente în gestionarea abuzurilor asupra drepturilor omului și a genocidurilor, Organizația Națiunilor Unite confruntându-se cu o importantă provocare de a corela conceptul de responsabilitate statală și internațională de protecție a civililor în fața efectelor războiului și abuzurilor cu dreptul de suveranitate și de neintervenție³⁹.

³⁸ International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect - Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, December 2001, <http://www.iciss.ca/report2-en.asp>.

³⁹ UN General Assembly, *Fifty-ninth session Agenda item 55 Follow-up to the outcome of the Millennium Summit - A/59/565*, p. 23, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement>.

Dezastrele umanitare din Somalia, Bosnia și Herțegovina, Ruanda, Kosovo și Sudan au adus în discuție mai mult decât chestiunea suveranității statelor respective, anume problema responsabilității acestora față de proprii cetățeni și comunitatea internațională.

Cele mai recente dezbateri se concentrează asupra recunoașterii faptului că nu este vorba despre dreptul de a interveni, ci despre responsabilitatea de a proteja fiecare stat atunci când oamenii suferă din cauza unor catastrofe ce pot fi evitate, precum crime în masă și violuri, purificare etnică, foamete deliberată, expunere la boli contagioase etc. Aceasta conduce la ideea că, atunci când guvernele naționale nu pot sau nu doresc să își protejeze proprii cetățeni în fața unor asemenea catastrofe, responsabilitatea ar trebui preluată de către comunitatea internațională.

Opinia generală este că acțiunile internaționale ar trebui să utilizeze în special medierea și alte instrumente diplomatice. Forța ar trebui folosită în ultimă instanță.

Cu toate acestea, se discută despre faptul că implicarea din ce în ce mai mare a personalului din operațiile de pace în asistența umanitară, reconstrucție și securitate umană din ultimii ani a determinat creșterea importanței contingentelor militare în eforturile de construcție a păcii⁴⁰. Astfel, chiar și operațiile de luptă pot fi purtate într-o manieră ce determină ca reabilitarea și stabilizarea să fie mai puțin problematice.

De asemenea, specialiștii în relații internaționale au remarcat încă de la mijlocul anilor '90 că operațiile militare de pace au sporit în număr și s-au lărgit ca orizont, pe lângă

⁴⁰ Damian LILLY, *The Peacebuilding Dimension of Civil-Military Relations in Complex Emergencies: A Briefing Paper*, London: International Alert 2002 apud Ray Salvatore Jennings, *Military Peacebuilding: Stability Operations and the Strengthening of Peace in War-Torn Societies*, United States Institute of Peace, Washington DC, Aprilie 2003, varianta electronică <http://www.jha.ac/articles/al119.htm>.

menținerea condițiilor de securitate de bază necesare furnizării ajutorului, ele incluzând și misiuni de ajutorare executate în cooperare cu diverse agenții⁴¹. Este propus conceptul de operații de pace de „generația a treia”⁴² ce sunt diferite de operațiile de control al combatanților și stopare a luptelor. Necesitatea lor decurge din faptul că, adesea, contingentele operațiilor de stabilizare sunt singurele entități capabile să furnizeze servicii de bază în momente decisive în cursul tranziției post-război. Un exemplu este cazul Bosniei, unde, după semnarea Acordurilor de la Dayton, menținerea păcii a fost transformată dintr-o misiune ONU restrictivă și subfinanțată (UNPROFOR) în unele mult mai cuprinzătoare (IFOR și SFOR).

În același timp, sunt voci care afirmă că intervențiile de pace în războaie civile și medii post-conflict sunt inutile, deoarece pacea de durată este foarte rar realizată⁴³. Oricât de solidă și multidimensională ar fi operația de pace, dacă respectivul conflict nu și-a urmat cursul său, atât intervenția, cât și inițiativele de construcție a păcii și dezvoltare sunt nefolositoare și, posibil, chiar dăunătoare.

Experții ONU consideră că, până acum, Consiliul de Securitate nu a fost foarte eficient în gestionarea acestui tip de probleme, acționând prea târziu, prea ezitant sau deloc⁴⁴. Comunitatea internațională, inclusiv Consiliul, ar trebui să

⁴¹ T. WOODHOUSE și O. RAMSBOTHAM, *Terra Incognita: Here Be Dragons: Peacekeeping and Conflict Resolution in Contemporary Conflict; Some Relationships Considered*, INCORE Occasional Paper, June 1996, apud Ray Salvatore Jennings, *op. cit.*, 2003.

⁴² Winrich KUHNE, *From Peacekeeping to Post-Conflict Peacebuilding*, în L. REYCHLER și T. PAFFENHOLZ, „Peace-Building: A Field Guide”, Boulder CO: Lynne Rienner, 2001, pp. 376-388, apud Ray Salvatore JENNINGS, *op. cit.*, 2003.

⁴³ Edward LUTTWAK, *Give War a Chance*, în „Foreign Affairs” nr. 78 (4), July/August 1999, apud Ray Salvatore Jennings, *op. cit.*, 2003.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 57.

accepte că, sub auspiciile Capitolului VII al Cartei ONU și cu scopul definirii unei norme a responsabilității internaționale colective de a proteja, poate oricând să autorizeze o acțiune militară pentru a contracara efectele unei situații definite ca amenințare la adresa păcii și securității internaționale. Astfel, ONU, în Raportul A/59/565, declară că subscrie la definirea unei norme referitoare la responsabilitatea internațională colectivă de a proteja, ce poate fi exercitată de către Consiliul de Securitate prin autorizarea intervenției militare ca ultimă soluție în cazul genocidului sau al violărilor grave ale legislației internaționale, atunci când guvernele suverane s-au dovedit a fi ineficiente sau nu au dorit să intervină⁴⁵. În multe războaie civile, combatanții au atacat civilii și voluntarii. Toți combatanții trebuie să se conformeze prevederilor Convențiilor de la Geneva. Toate statele membre ONU ar trebui să semneze, ratifice și implementeze toate tratatele referitoare la protecția civililor, precum Convenția asupra genocidului, Convențiile de la Geneva și convențiile referitoare la refugiați.

În ciuda faptului că ajutorul umanitar și operațiile de stabilizare sunt considerate de cea mai mare parte a comunității internaționale ca fiind un instrument vital pentru sprijinirea guvernelor în îndeplinirea responsabilităților lor, populațiile care devin obiectul protecției au adesea o atitudine de respingere a echipelor/trupelor ce sosesc pe teritoriul statului respectiv. Aceasta, alături de întrebările legate de legitimitatea unor asemenea operații, a determinat ca unii experți în relațiile internaționale să afirme că intervențiile umanitare reprezintă o problemă învechită, iar războiul împotriva terorismului a accentuat această idee, în prezent guvernele fiind preocupate în special de protejarea intereselor naționale vitale⁴⁶. Nu există

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ James TRAUB, „Never Again, no Longer?”, în *New York Times Magazine*, 18 July 2004, pp. 17-18, apud Taylor S. SEYBOLT, *op. cit.*, 2007, p. 4.

nicio îndoială că interesele naționale reprezintă elementul central al tuturor politicilor externe și de securitate ale statelor lumii și, de aceea, problema intervențiilor umanitare nu este învechită, ci, dimpotrivă, de o mare actualitate. Doctrina americană a războiului preventiv și schimbarea regimului de putere în Irak a generat controverse puternice asupra modului de folosire a forței pentru realizarea intereselor naționale. Dezbaterile au fost mutate din planul mandatării de către Consiliul de Securitate al ONU către acțiunile inițiate fără un astfel de mandat.

Kofi Annan, fostul Secretarul general al ONU, a identificat această dilemă înainte de momentul 11 septembrie 2001: „Pe de o parte, este legitim ca o organizație regională să folosească forța fără un mandat ONU? Pe de altă parte, este permisibil să lași să se producă drastice și sistematice violări ale drepturilor omului, cu consecințe umanitare grave?”⁴⁷. Din acest punct de vedere, pot fi discutate patru aspecte ale unei astfel de intervenții:

- intervenția nu ar trebui să fie privită numai din perspectiva folosirii forței, întrucât viziunea și angajamentul pentru menținerea păcii în lume, asistență umanitară și reconstrucție variază de la regiune la regiune;

- conceptul tradițional de suveranitate nu reprezintă un obstacol pentru acțiunea în crizele umanitare, iar definiția pe care statele o dau interesului național este foarte importantă, întrucât este nevoie de o nouă definiție care să inducă o mai mare unitate a statelor lumii pentru urmărirea unor scopuri și valori comune și pentru a recunoaște că interesul colectiv este un interes național;

- în cazul în care intervenția cu forța devine necesară, Consiliul de Securitate trebuie să fie capabil să răspundă

⁴⁷ Kofi ANNAN, *Two Concepts of Sovereignty*, în *The Economist*, 18th September 1999, apud Chris ABBOTT, *Rights and Responsibilities Resolving the Dilemma of Humanitarian Intervention*, Oxford Research Group, 2005, p. 7.

provocărilor;

- când luptele încetează, angajamentul comunității naționale pentru pace trebuie să fie la fel de puternic precum cel pentru război.⁴⁸

Observațiile lui Annan sintetizează dezbaterile existente în comunitatea internațională referitoare la contradicțiile născute din Carta ONU. Pe de o parte, documentul interzice folosirea forței militare exceptând cazurile de autoapărare și cele în care Consiliul de Securitate o autorizează, întrucât există o amenințare serioasă la adresa păcii și securității internaționale. Pe de altă parte, Carta ONU recunoaște statutul legal al drepturilor omului, ce sunt cuprinse în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Echilibrul dintre problemele politice și cele umanitare este delicat, iar relația dintre actorii militari și cei civili cu scopuri umanitare este fragilă, dar foarte importantă. Dacă aceste probleme nu sunt gestionate cu atenție, intervențiile umanitare pot cauza pierderi de vieți umane și pot perpetua sau exacerba problemele pe care, de fapt, trebuie să le rezolve.

Eforturile de obținere a sprijinului populației locale în teatrele de operații a fost dezvoltat cu o componentă de operații de stabilizare în plan local (*Locally Focused Stability Operations* - LFSO) destinată îmbunătățirii securității locale, dezvoltării sustenabile și guvernării efective în localitățile poziționate strategic, dar pentru care nu a fost realizată o doctrină specifică. Totuși, acest tip de operații a fost implementat încă din anul 2010 în Afganistan împreună cu poliția locală afgană, având la bază o strategie de contrainsurgență de jos în sus destinată realizării securității și a unor „bule” de stabilitate sau „spații albe”⁴⁹ în jurul satelor,

⁴⁸ *Ibidem*, p. 8.

⁴⁹ Lisa SAUM-MANNING, *VSO/ALP: Comparing Past and Current Challenges to Afghan Local Defense*, National Defense Research Institute, RAND, 2012, p.7.

acordând atenție și sprijinului pentru guvernarea și dezvoltarea locală. În 2014, un grup de experți ai Corporației RAND a elaborat definiția LFSO ca „misiuni, sarcini și activități care edifică securitatea, guvernarea și dezvoltarea de către, împreună cu și prin intermediul comunității direct afectate pentru a crește stabilitatea la nivel local”⁵⁰. Atât definiția, cât și practica au demonstrat complexitatea unor astfel de operații al căror scop este de a crea stabilitate sustenabilă nu doar în respectiva localitate, ci și în regiune. Pentru aceasta, LFSO au o serie de scopuri imediate ce, printr-un lanț causal, duc realizarea scopului principal și a unei serii de scopuri de nivel înalt:

- scopuri imediate: stabilirea unei forțe locale, dezvoltarea proiectelor destinate acelei localități, înființarea unui consiliu local;

- scopul principal: stabilitate sustenabilă în localitate;

- scopuri de nivel înalt: stabilitate sustenabilă în regiune, reducerea amenințării la adresa guvernului națiunii gazdă, avantaj strategic pentru națiunea LFSO (SUA).⁵¹

Lanțul causal ce conduce la realizarea scopului operației dovedește complexitatea acesteia: de la acțiuni din sfera economică și socială (reducerea șomajului) la acțiuni în sfera politică și militară (o mai bună integrare a localității în cadrul națiunii gazdă, guvernare locală eficientă, securitate îmbunătățită) ce se desfășoară într-un mediu caracterizat adesea de existența milițiilor locale antiguvernamentale, a unor puteri locale nelegitime, dar și a corupției guvernului.⁵² Mai mult, lanțul causal poate fi afectat de faptul că stabilitatea trebuie realizată înaintea dezvoltării, dar, în același timp, dezvoltarea determină stabilitatea, precum și de faptul că nici efectele nu

⁵⁰ Jan OSBURG, Christopher PAUL, Lisa SAUM-MANNING, Dan MADDEN, Leslie A. PAYNE, *Assessing Locally Focused Stability Operations*, RAND Arroyo Center, Santa Monica, 2014, p. 2.

⁵¹ *Idem*.

⁵² *Idem*.

sunt întotdeauna cele dorite, dezvoltarea conducând, într-adevăr, la stabilitatea dorită prin LFSO, dar putând conduce, totodată, la creșterea competiției/conflictului pentru resursele devenite disponibile. În acest sens, experții RAND au identificat câteva efecte nedorite ale dezideratelor implementării unei LFSO: reducerea violenței poate fi un indicator al controlului complet al unei zone de către o forță oponentă și nu de către una legitimă; dezvoltarea infrastructurii de transport îmbunătățește accesul la sănătate și hrană, dar și libertatea de mișcare a forței oponente; o mai mare capacitate de realizare a securității va reduce violența, dar este posibil să sporească tendințele totalitariste și corupția; prezența pe termen lung a forțelor de pace este cheia succesului, însă poate crea atât resentimente ale populației locale vis-a-vis de acestea, cât și dependență față de prezența lor.⁵³

În afara de LFSO, gama operațiilor destinate realizării și consolidării securității și păcii mai include relații publice (*Public Affairs* sau *Public Relations* – PA sau PR), relații civile (*Civil Affairs* sau *Civil Relations* – CA sau CR), cooperarea civilo-militari (*Civil-Military Cooperation* – CIMIC), operații informaționale (*Information Operations* – INFO OPS) și operații psihologice (*Psychological Operations* – PSYOPS).

Toate tipurile de operații și de componente ale acestora prezentate până în acest punct trebuie să ia în calcul faptul că populația din teatrul de operații al cărei sprijin este dorit nu este supusă doar mesajelor transmise forțelor de pace, ci și mesajelor inamicului. Populația respectivă are propriile caracteristici culturale și religioase, iar nivelul de dezvoltare și mediul înconjurător influențează, la rândul lor, ceea ce se dorește a fi o opinie favorabilă forțelor de pace. Problematika ce decurge de aici devine apanajul psihologiei și sociologiei, pentru înțelegerea aspectelor specifice fiind necesară lămurirea unor concepte precum reprezentare psihosocială, managementul percepției, relațiile sociale, atribuirea, etnocentrismul, reactanța psihologică.

⁵³ *Ibidem*, pp. 29-50.

Capitolul 3. FORȚE DE PACE – POPULAȚIE LOCALĂ – FORȚE INAMICE

Relațiile dintre cei trei actori principali dintr-un teatru de operații – forțele de pace, populația locală și forțele inamice – sunt deosebit de complexe, populația locală fiind afectată de ambele categorii de forțe ce acționează în respectivul spațiu. Miza, în acest context, este sprijinul populației pentru operațiile de pace, însă, din păcate, dificultatea realizării acestui deziderat decurge din multitudinea de factori ce influențează respectivii indivizi umani.

În ciuda diverselor campanii de PA, CA, INFO OPS sau PSYOPS, în cadrul populației locale există grupări care atentează la securitatea acesteia din urmă și a forțelor de pace.

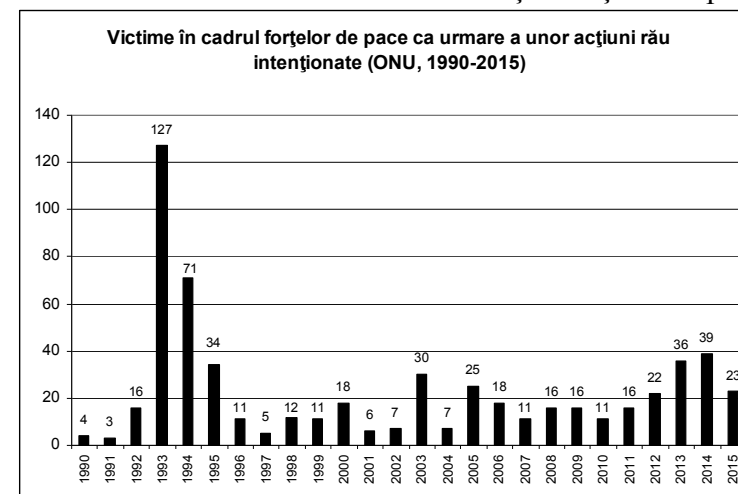

Figura nr. 1: Numărul victimelor în cadrul forțelor de pace ca urmare a unor acțiuni rău intenționate (ONU, 1990-2015)⁵⁴

⁵⁴ United Nations Peacekeeping, *Fatalities*, 2015, URL: <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/fatalities.shtml>, accesat la 29.04.2015.

Conform statisticilor publicate de ONU, numărul victimelor în cadrul forțelor de pace în misiunile Organizației este semnificativ (figura nr. 1). Se observă că, exceptând anii 1993-1994, media anuală a victimelor în urma unor acțiuni rău intenționate efectuate asupra personalului forțelor de pace este de aproximativ 16 persoane. Din păcate, statisticile nu oferă informații și asupra atacurilor pentru a putea distinge între cei care se află în rândurile insurgenței și cei care realizează acțiuni neplanificate de un grup organizat.

Aceleași statistici ne permit realizarea unei comparații între categoriile de evenimente soldate cu victime în rândul forțelor de pace (figura nr. 2).

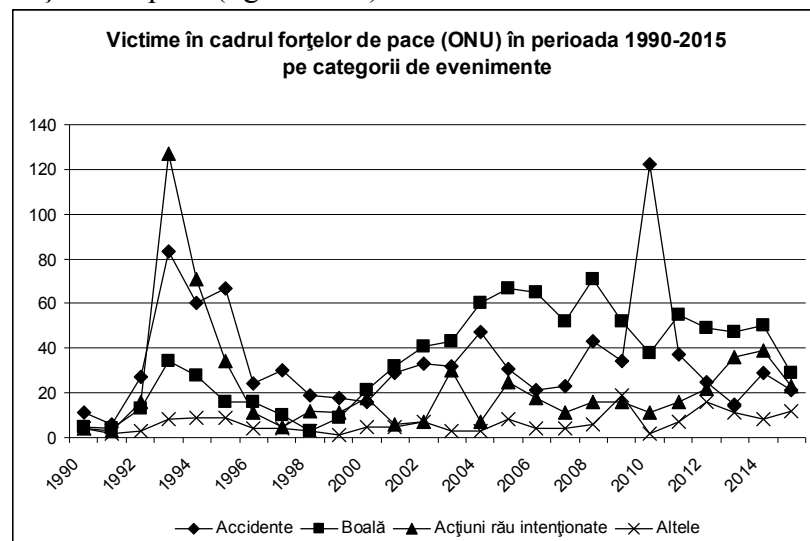

Figura nr. 2: Numărul victimelor în cadrul forțelor de pace pe categorii de evenimente (ONU, 1990-2015)⁵⁵

Numărul victimelor ca rezultat al unor acțiuni rău intenționate variază de la an la an în ultimii 25 de ani, cu o creștere semnificativă în ultimii cinci (aproape dublu față de anul 2009).

⁵⁵ Ibidem.

Este evident în acest context că, dincolo de efectele așteptate și planificate, operațiile de pace pot avea și rezultate neașteptate. Ca orice intervenție din afara unui sistem asupra acestuia, și intervenția prin operații de pace aduce modificări în complexul sistem social reprezentat de localitatea în care se desfășoară respectivele misiuni. Sistemul social, indiferent de nivelul de organizare la care se face referire, poate avea o varietate de stări interne în funcție de gradul de stabilitate caracteristic uneia sau alteia dintre stări⁵⁶. Atingerea echilibrului de către un astfel de sistem constituie un proces continuu în care echilibrarea și reechilibrarea se desfășoară succesiv, iar orice factor din afara sa afectează întregul proces. Reacțiile sistemului la intervenția externă pot fi intenționate sau neintenționate, în sensul că intervenția a fost menită să aducă aceste schimbări sau, dimpotrivă modificările aduse sistemului sunt complet neprevăzute.

Eforturile de construcție a păcii, de stabilizare și creștere a gradului de securitate necesită cooperarea dintre diverse agenții ce includ guvernele, sectorul privat, societatea civilă, organizații internaționale, putându-se vorbi, așadar, despre un mediu internațional și multi-agenții. Pe măsură ce numărul și diversitatea acestor actori se măresc, operațiile de pace cresc în complexitate, astfel că devine din ce în ce mai dificil ca premisa de la care ele pleacă, aceea a neutralității efectelor lor, să nu mai poată fi demonstrată. Dimpotrivă, ca în cazul oricărui sistem social, se poate vorbi atât despre efecte intenționate și efecte neintenționate, dar și efecte pozitive și efecte negative. Reducerea gradului de nesiguranță în această privință poate fi realizată într-o oarecare măsură prin lămurirea unor aspecte ce țin de psihologia populației din zonă. Mai mult, este imperios ca întreaga analiză să ia în considerare și faptul că oamenii dintr-un mediu conflictual pot avea simultan roluri multiple:

⁵⁶ Cătălin ZAMFIR, *Sistem social*, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 543-545.

victimă, agresor, martor, catalizator sau protector⁵⁷. Clarificarea acestor roluri este cu atât mai dificilă cu cât este greu de identificat imaginea, percepția psihosocială pe care indivizii populației din teatrul de operații o au față de forțele de securitate.

În prezent, se vorbește adesea despre „percepția securității”. În opinia noastră, acest concept nu reflectă complexitatea domeniului în care operăm. Pentru o analiză aprofundată a acestei problematici, percepția nu este suficientă, întrucât ea oglindește însușirile neesențiale, de suprafață ale obiectelor și fenomenelor. Psihologii afirmă că, de regulă, însușirile esențiale nu pot fi percepute direct cu ajutorul analizatorilor, ci trebuie desprinse din relațiile constante dintre lucruri. Aceasta presupune intervenția unui proces de reflectare de nivel superior: gândirea legată indisolubil de limbaj. În acest moment, intervine *reprezentarea socială sau psihosocială* ca produs de mediere între concept și percepție. Formarea sa este dependentă atât de procesele sociale la scară mare (interacțiunile între membrii grupurilor și dintre aceștia și instituții), cât și de mecanismele psihologice de bază (conectarea unui element nefamiliar la unul familiar, prin ancorare, și transformarea unui concept într-o imagine, prin obiectificare). Reprezentarea psihosocială permite comunicarea indivizilor pe această temă prin furnizarea unui cod pentru schimbul social, pentru identificarea și clasificarea variatelor aspecte ambigue ale lumii lor și ale istoriei individuale și de grup. Toate aceste elemente vor fi transpuse în conținuturi ale conceptului, atât la nivelul cunoașterii comune, cât și al celei științifice, dar și în politicile menite contracarării vulnerabilităților, riscurilor, pericolelor și amenințărilor la

⁵⁷ Aditi GORUR, *Community Self-Protection Strategies. How Peacekeepers Can Help or Harm*, Issue Brief no.1, 2013, Stimson Center, URL: <http://www.stimson.org/books-reports/stimson-community-self-protection-strategies-how-peacekeepers-can-help-or-harm/>, accesa la 05.05.2015.

adresa securității indivizilor umani poziționați în teatrele de operații între forțele de pace și cele inamice. De asemenea, ele motivează, în esență, și toate acțiunile instituțiilor statale și internaționale pentru realizarea și menținerea unui mediu de securitate care să evolueze în limite acceptabile.⁵⁸

O explicație mult mai clară a procesului de transformare a reprezentărilor sociale, ce poate fi aplicată și în analiza reprezentării pe care o au localnicii vis-a-vis de forțele de pace, o oferă Michel-Louis Rouquette⁵⁹ în următoarea schemă:

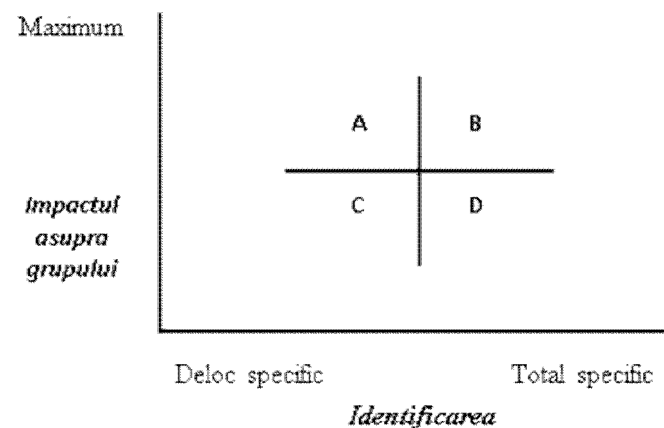

Figura nr. 3: Transformarea reprezentărilor sociale

În funcție de impactul asupra grupului și de identitatea subiectului, același eveniment se poate situa în clase diferite. Conform schemei, evenimentele ce apar la clasele A și D au efecte medii asupra reprezentărilor, în timp ce evenimentele de

⁵⁸ Aceste aserțiuni au fost dezvoltate în lucrarea Alexandra SARCINSCHI, *Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială*, Ed. Militară, București, 2007.

⁵⁹ Apud Adrian NECULAU, „Reprezentările sociale - dezvoltări actuale”, în Adrian NECULAU (coord.), *Psihologie socială. Aspecte contemporane*, Ed. Polirom, Iași, 1996, pp. 34-52.

la clasa B au efecte majore, iar cele de la clasa C rămân fără consecințe. Așadar, evenimentul, în cazul de față intervenția externă, va fi caracterizat ca fiind istoric sau va fi neglijat, în funcție de valoarea referențială pe care o are pentru grup, depinzând de două condiții:

1. gradul de implicare a subiectului: după cum arată Adrian Neculau în lucrarea *Psihologie socială. Aspecte contemporane* (Polirom, 1996), dacă evenimentul modifică masiv circumstanțele externe (sociale, economice, politice, de mediu), el schimbă condițiile existenței subiectului, astfel încât practicile obișnuite și întreaga conduită sunt modificate, fiind inventate unele noi. Acestea se instalează cu atât mai durabil, cu cât frecvența lor de producere este mai mare. De asemenea, se activează noi scheme cognitive, care, cu vremea, se stabilizează. „Practicile noi îmbogățesc schemele vechi; acestea se dovedesc mai operaționale, importanța celor vechi scade progresiv, iar câmpul reprezentational se modifică și se reorganizează”⁶⁰. În consecință, transformarea reprezentării sociale este continuă, fără rupturi.

2. consecința evenimentului: perceperea de către populație a unei situații ca fiind ireversibilă determină, și în alte grupuri, reorganizarea cognitivă a reprezentărilor sociale. Actorii sociali care opun rezistență dispar sau sunt puternic „balizați”, iar numărul celor care se adaptează devine din ce în ce mai mare (cazul războiului în Irak, de la stadiul de propunere la cel al desfășurării sale).

Conform lui Serge Moscovici, reprezentările sociale se formează în două modalități: atașându-le unui sistem de valori, noțiuni și practici ce dau individului mijloacele de orientare în imediatul material și social sau propunându-le membrilor unei comunități titlul de mediator pentru schimbările lor și coduri pentru a denumi clasa într-o manieră clară.⁶¹

⁶⁰ *Idem*, p. 45.

⁶¹ *Ibidem*.

Ca răspuns la această problematică a apărut conceptul de *management al percepției*, ce se referă la acțiuni destinate transmiterii și/sau blocării de informații și indicatori selectați pentru publicul străin, cu scopul de a influența emoțiile acestuia, motivația și raționamentul obiectiv, precum și pentru sistemele de intelligence și lideri, pentru a influența evaluările oficiale, în cele din urmă ducând la comportamente și acțiuni favorabile obiectivelor ordonatorului. Managementul percepției poate combina proiecția adevărului, operațiile de securitate, acoperire sau decepție și operațiile psihologice.⁶² Linia între managementul percepției și manipulare este deosebit de fragilă, manipularea reprezentând acele acțiuni de a determina un actor social să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și decizie⁶³. Misiunile desfășurate până în prezent nu indică folosirea unor asemenea acțiuni cu scopul obținerii sprijinului populației locale în teatrele de operații. În schimb, în acest cadru se operează cu termenul *propagandă*, ce desemnează „orice informație, idee, doctrină sau apel special diseminat în scopul influențării opiniilor, emoțiilor, atitudinilor sau comportamentului oricărui grup specificat, în beneficiul direct sau indirect al sponsorului acestei acțiuni”⁶⁴. Se face distincția aici între propaganda tactică, proiectată pe termen scurt, pentru obținerea unor efecte imediate, și propaganda strategică, planificată a fi desfășurată pe termen lung cu scopul formării sau modificării atitudinilor de bază și concepțiilor⁶⁵.

⁶² *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms* (JP 1-02), 2003, URL: http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/.

⁶³ Alin TEODORESCU, „Manipulare”, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 332-333.

⁶⁴ Cătălin HENTEA, „Operațiile informaționale sau noile haine ale propagandei”, în *Lumea militară*, nr. 4/2005.

⁶⁵ Mihaela VLĂȘCEANU, „Propagandă”, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 456-457.

Analizând multitudinea de concepte corelate acestei problematice, se poate afirma că procesul prin care este realizată imaginea asupra forțelor de pace este unul deosebit de complex: intervin aici și alte procese de tipul atribuirii, etnocentrismului, sau reactanței psihologice.

Atribuirea, conform psihologiei sociale, reprezintă în general procesul prin care individul uman intuiește realitatea⁶⁶, fiind constituită prin estimarea la nivelul conștiinței comune a cauzelor comportamentului propriu și al celorlalți⁶⁷. Atribuirea se realizează în trei etape: individul identifică efectele unei acțiuni, compară aceste efecte cu efectele unor acțiuni posibile (dar ipotetice), pentru ca, în final, să atribuie, adică „să stabilească o corespondență între o acțiune, o intenție și o dispoziție, bazându-se pe efectele specifice ale acțiunii alese și pe efectele acțiunii respinse”⁶⁸. În general, efectele pozitive ale unei acțiuni sunt atribuite grupului de apartenență al subiectului, în timp ce efectele negative sunt atribuite grupului cu care acesta are relații de opoziție sau divergente. Un studiu realizat de D.M. Taylor și V. Jaggi în India, la începutul anilor '70, a demonstrat acest lucru analizând un grup de subiecți de religie hindusă din perspectiva relațiilor antagonice cu religioșii musulmani⁶⁹. Prin analiza datelor relevate prin aplicarea unui chestionar structurat în două părți (prima parte dedicată situării și evaluării celor două grupuri, iar cea de-a doua – atribuirea unui anumit tip de comportament al unui actor într-un anumit context social), s-a concluzionat că, pe de o parte, grupul de apartenență (hindus) este evaluat mai favorabil decât celălalt grup (musulman), iar pe de altă parte, atribuirea cauzalității

⁶⁶ Willem DOISE, Jean-Claude DESCHAMP, Gabriel MUGNY, *Psihologie socială experimentală*, Ed. Polirom, Iași, 1996, pp. 160-176.

⁶⁷ Elena ZAMFIR, „Atribuirea”, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 55-57.

⁶⁸ Willem DOISE, Jean-Claude DESCHAMP, Gabriel MUGNY, *op. cit.*, 1996, p. 161.

⁶⁹ *Idem*, pp. 165-166.

unui comportament dezirabil va fi atribuită intern (grupului hindus) în timp ce pentru un comportament indezirabil, ea va fi atribuită extern (grupului musulman)⁷⁰. Totuși, aceste presupoziii validate de cei doi cercetători nu sunt general valabile, etnocentrismul fiind, de fapt, specific grupurilor extremiste.

Astfel, putem concluziona că în obținerea sprijinului populației în teatrele de operații trebuie luat în calcul și factorul numit *etnocentrism*. Acesta se referă la emiterea de judecăți de valoare asupra altor grupuri prin raportarea la valorile și normele propriului grup⁷¹. Etnocentrismul poate constitui baza rasismului și descuraja schimbarea, dar, în același timp, poate întări patriotismul și proteja identitatea etnică, variind de la forme beligerante la unele pașnice ce promovează stabilitatea culturală. „Victime” ale etnocentrismului - atât ca „practicanți” cât și ca „subiecți” - pot fi, în același timp, atât membri ai forțelor de pace, ai comunității locale, cât, mai ales, ai forțelor inamice.

Un alt factor de care trebuie să se țină seama în obținerea sprijinului populației este *reactanța psihologică*. J. W. Brehm a dezvoltat teoria conform căreia retragerea din câmpul de posibilități al unui individ a unui comportament accesibil, individul resimte restrângerea libertății, ceea ce îi provoacă o stare emoțională orientată către redobândirea acesteia.⁷² Această teorie poate fi aplicată atât în cazurile în care forțele de pace intervin în teatrele de operații, aducând cu ele noi norme și reglementări care nu trebuie neapărat să fie aplicabile locuitorilor, fie în cazurile în care forțele inamice impun restricții populației locale. În acest sens, translatând teoria lui

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Ioan MIHĂILESCU, „Etnocentrism”, în *Dicționar de sociologie*, C. Zamfir și L. Vlăsceanu (coord.), Ed. Babel, 1998, pp. 219-220.

⁷² Willem DOISE, Jean-Claude DESCHAMP, Gabriel MUGNY, *op. cit.*, 1996, p. 177.

Brehm în sfera analizată în studiul de față, putem afirma că este esențial ca planificatorii militari să ia în considerare trei factori esențiali: reactanța este cu atât mai puternică cu cât comportamentul eliminat sau perceput ca amenințat să dispară este mai important pentru subiecți, reactanța este cu atât mai mare cu cât proporția comportamentelor eliminate sau percepute ca amenințate este mai mare și, nu în ultimul rând, când nu există decât o amenințare, reactanța este cu atât mai mare cu cât amenințarea este mai puternică (odată cu creșterea probabilității ca respectivul comportament să fie eliminat)⁷³.

Acestea sunt doar câteva dintre conceptele importante ce trebuie luate în considerare pentru planificarea operațiilor, misiunilor și activităților destinate sprijinului populației locale în teatrele de operații, în orice tip de operație, de la cele de pace, stabilizare, contrainsurgență și până la acțiunile militare convenționale sau, în totalitatea scenariului dovedit de realitate al războaielor profund asimetrice, al celor cu caracter hibrid.

Complexitatea acestui proces este dată de complexitatea sistemului social, a relațiilor sociale, a relației forțe de pace - populație locală - forțe inamice și, nu în ultimul rând, a subiectului individual al procesului – individul uman.

Obținerea sprijinului populației locale este imposibilă fără analiza prealabilă a acestor aspecte și, se poate afirma cu certitudine, deosebit de dificilă în condițiile în care respectivele grupuri sunt supuse atât influențelor interne, cât și celor externe care, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, vin dintr-o altă cultură și o altă înțelegere a realității.

⁷³ *Ibidem.*

CONCLUZII

La baza tuturor tipurilor de operații militare, precum și a întregii game a operațiilor destinate obținerii sprijinului în teatrele de operații - incluzând aici și relațiile publice, relațiile civile, cooperarea civili-militari, operațiile informaționale sau operațiile psihologice - stau concepte și teorii psihologice și sociologice ce explică comportamentul uman individual și de grup.

Având în centru abordarea sociologică asupra conflictului ca opoziție deschisă între indivizi și grupuri cu interese divergente sau incompatibile, trecerea la analiza interacțiunii sociale și, în acest context, la abordarea populației din teatrele de operații în tripla sa ipostază (miză a acțiunilor, victimă și, în anumite cazuri izolate sau nu, chiar agresor) devine evidentă și necesară. Din această perspectivă, pot fi formulate următoarele concluzii principale:

- chiar dacă experiența anterioară a implementării abordării numită „teren uman” a eșuat, analiza comunităților respective prin metode, tehnici și instrumente specifice științelor socioumane este necesară înțelegerii comportamentelor acestora;

- sintagma „câștigarea inimilor și minților” nu capătă semnificație decât în contextul realizării cunoașterii, înțelegerii, intelligence-ului cultural;

- planificarea operațiilor, misiunilor și activităților destinate obținerii sprijinului populației locale este aproape imposibilă fără a face referire la concepte precum interacțiune socială, reprezentare psihosocială, atribuire, etnocentrism sau reactanță psihologică;

- obținerea sprijinului populației în teatrele de operații trebuie să plece de la premisa că forțele de pace constituie inițial în reprezentarea psihosocială a localnicilor forțele

externe a căror misiune nu este întotdeauna percepută inițial ca „salvatoare”, în timp ce, în multe cazuri, forțele inamice sunt reprezentate ca forțe interne ce conservă statu quo-ul, având caracteristici culturale, etnice și religioase similare/identice populației prinsă la mijloc în respectivul conflict;

- în obținerea sprijinului populației, este necesar ca planificatorii să evite măsurile de restrângere a libertăților sau de modificare radicală a comportamentelor indivizilor din respectivele comunități, rezultatul unor astfel de acțiuni fiind contrar celui dorit;

- imaginea pozitivă a forțelor de pace nu poate fi realizată fără respectarea obiceiurilor și normelor populației locale, a caracterului național, excluzând comportamentele de tip etnocentric și respectând procesul de interacțiune a celor două culturi;

- obținerea sprijinului populației locale în teatrele de operații constituie o sarcină deosebit de dificilă, chiar imposibilă, aceasta fiind supusă atât forțelor destinate conservării stării la un moment dat, cât și forțelor externe ce impun schimbarea.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ABBOTT, Chris, *Rights and Responsibilities Resolving the Dilemma of Humanitarian Intervention*, Oxford Research Group, 2005.

ALEXANDRESCU, Grigore; Cristian BĂHNĂREANU, *Operații militare expediționare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2007.

BROOK, Tom Vanden, „Army Kills Controversial Social Science Program”, în *USA Today*, 2015.

DOISE, Willem, Jean-Claude DESCHAMP, Gabriel MUGNY, *Psihologie socială experimentală*, Ed. Polirom, Iași, 1996.

GORUR, Aditi, *Community Self-Protection Strategies. How Peacekeepers Can Help or Harm*, Issue Brief no.1, 2013, Stimson Center.

HENTEA, Cătălin, „Operațiile informaționale sau noile haine ale propagandei”, în *Lumea militară*, nr. 4/2005.

JENNINGS, Ray Salvatore, *Military Peacebuilding: Stability Operations and the Strengthening of Peace in War-Torn Societies*, United States Institute of Peace, Washington DC, Aprilie 2003.

LAMB, Christopher J., James Douglas ORTON, Michael C. DAVIES, Theodore T. PIKULSKY, „The Way Ahead for Human Terrain Teams”, în *Joint Force Quarterly*, Issue 70, 3rd Quarter 2013.

LYAUTEY, Hubert, „Du rôle colonial de l'Armée”, în *Questions du temps présent*, Armand Colin & Cie, Paris, 1900, URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5700991m>.

McFATE, Montgomery, Andrea JACKSON, „An Organizational Solution for DOD's Cultural Knowledge Needs”, în *Military Review*, July-August 2005.

NECULAU, Adrian (coord.), *Psihologie socială. Aspecte*

contemporane, Ed. Polirom, Iași, 1996.

OSBURG, Jan, Christopher PAUL, Lisa SAUM-MANNING, Dan MADDEN, Leslie A. PAYNE, *Assessing Locally Focused Stability Operations*, RAND Arroyo Center, Santa Monica, 2014.

PARET, Peter, *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*, Princeton University Press, New Jersey, 1986.

SARCINSCHI, Alexandra, *Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială*, Ed. Militară, București, 2007.

SARCINSCHI, Alexandra, *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

SAUM-MANNING, Lisa, *VSO/ALP: Comparing Past and Current Challenges to Afghan Local Defense*, National Defense Research Institute, RAND, 2012.

SEYBOLT, Taylor S., *Humanitarian Military Intervention: the Conditions for Success and Failure*, Oxford University Press, 2007.

WHITE, Jeremy Patrick *Civil Affairs in Vietnam*, Center for Strategic and International Studies, f.a., URL: http://csis.org/files/media/isis/pubs/090130_vietnam_study.pdf

WILLIAMSON, Jamie A., „Using Humanitarian Aid to Win Hearts and Minds: A Costly Failure?”, în *International Review of the Red Cross*, vol. 93, no. 884/2011.

ZAMFIR, Cătălin; Lazăr VLĂSCEANU (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, 1998.

American Anthropological Association Commission on the Engagement of Anthropology with the US Security and Intelligence Communities (CEAUSSIC), *Final Report on The Army's Human Terrain System Proof of Concept Program*, 2009.

International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect - Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, December 2001.

KROC Institute for International Peace Studies, *What Is Strategic Peacebuilding?*, f.a.

US Joint Chiefs of Staff, *Joint Publication 2-0. Joint Intelligence*, 20135.

US Department of Defence, *Directive on Military Support for Stability, Security, Transition, and Reconstruction (SSTR) Operations No. 3000.05*, Nov. 28, 2005.

US Department of Defense, *Department of Defense Instruction NUMBER 3000.05*, September 16, 2009.

Secretary of Defense, *Report to the Congress on the Implementation of the DoD Directive 3000.05 Military Support for Stability, Security, Transition and Reconstruction (SSTR) Operations*, April 1, 2007.

Joint Chiefs of Staff, *Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations*, Joint Warfare Center, Washington D.C., June 1997.

Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms (JP 1-02), 2003.

Tratatul privind Uniunea Europeană (versiunea consolidată), 2012.

European Union, *European security and defence policy: the civilian aspects of crisis management*, 2009.

European Union - Directorate-general for external policies of the Union, *Standard briefing towards an EU peacebuilding strategy? EU civilian coordination in peacebuilding and the effects of the Lisbon Treaty*, 2010.

European Union - Directorate-general for external policies of the Union, *Standard briefing towards an EU peacebuilding strategy? EU civilian coordination in peacebuilding and the effects of the Lisbon Treaty*, 2010.

NATO/ISAF, *COMISAF's Counterinsurgency Guidance*,
1 August 2010.

NATO, *Topic: Crisis management*, URL:
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49193.htm, accesat
la 26.04.2015.

UN, *Carta Națiunilor Unite*

UN, *Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer
World*, May 1994, Art. 7, Paragraful A.

UN General Assembly, *Fifty-ninth session Agenda item
55 Follow-up to the outcome of the Millennium Summit –
A/59/565*.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Daniela RĂPAN
Coperta: Elena PLEȘANU

Lucrarea conține 46 de pagini.

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Tel.: +41.021.319.56.49
Fax: +41.021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: <http://cssas.unap.ro>

1290/2015

C. 282/2015